

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. дпсн Ирина Зиновиева

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Върху дисертационен труд за придобиване на образователната и научна степен “доктор” по професионално направление: „Психология”, шифър 3.2, Научна специалност: „Психология на здравето“, в научна област „Социални и правни науки”

Автор на дисертационния труд: Розалина Евгениева Генева, докторант в Катедра „Обща, експериментална, развитийна и здравна психология“, Философски факултет, Софийски Университет „Св. Кл. Охридски“, научен ръководител: проф. д.пс.н. Соня Методиева Карабельова

Тема на дисертационния труд: „Психологически характеристики на следродилната депресия при майки и бащи“

Информация за кандидата

Розалина Евгениева Генева е завършила редовна докторантура в Катедра „Обща, експериментална, развитийна и здравна психология“ към Философски факултет в Софийския университет „Св. Кл. Охридски“ в специалност „Психология“ през периода 2016 – 2020. Дисертацията е апробирана и насочена към официална защита от горепосочената катедра.

В процеса на публичната защита са спазени всички процедурни правила и срокове.

Актуалност на проблематиката

Представеният дисертационен труд е посветен на сравнително много рядко изследван проблем - следродилната депресия при родители. По тази тематика наличната в обществото информация е предимно с популярен характер и може да се намери във форумите на дамски групи за самопомощ, „женски“ списания и телевизионни предавания или сайтове за психологично консултиране. Според дисертантката, „именно този дефицит от систематизирано и задълбочено проучване на проблема в контекста на убеждението за неговата социално- психологична значимост е водещият мотив на настоящия труд“. Представената работа представлява изследване по много важен проблем, свързан с отношението към децата и склонността към създаване на следващи деца след родилната депресия.

Темата на дисертацията отразява пълно и адекватно съдържанието на дисертацията. Това е оригинален труд по рядко изследвана тема.

Познаване на състоянието на проблема

Темата е разработена грижливо и компетентно, като са анализирани значителен брой изследвания в международните научни списания. Направен е анализ на основните направления в третирането на избрания научен проблем. Прави впечатление, че дисертантката познава много добре литературата в областта, умее да анализира обемно съдържание и да прави адекватни изводи.

Структура на дисертацията

Изложението в дисертационния труд е структурирано в кратък увод, три глави, отделна част съдържаща дискусия върху получените резултати, заключение, цитирана литература и приложения. Първата глава включва

анализ на теоретичните подходи към изследване на следродилната депресия, като първо са изложени хормоналната и физиологична основа на проблема, след това са подробно анализирани стресът и психосоциалните отношения, накрая - различни психични разстройства непосредствено след раждането и по време на първата година след раждането, като акцентът пада върху хоризонталната следродилна депресия. Описани са редица изследвания, които дават много точна представа за научното поле и получените резултати в него.

Във втора глава са представени моделът на изследването, обосновката на избрания инструментариум за неговото верифициране и характеристиката на използваните скали. Трета глава съдържа резултатите от направените изследвания. Дискусията върху получените резултати е изведена като самостоятелна част, в която са включени също приложенията в социалната практика, ограничения на изследването и бъдещите насоки за работа. Изводите и обобщенията от получените емпирични данни са представени в заключението. Приложенията съдържат използваните инструменти.

На основата на обзора на литературата са издигнати хипотези, които са проверени в емпирично изследване. Целта на изследването е да се проследи връзката между психологическите характеристики на родителите и следродилната депресия. Допълнителна цел на проучването е да адаптира за българския социокултурен контекст методика за изследване на следродилната депресия. Хипотезите свързват афективните характеристики на изследваните лица и социалната подкрепа с възникването, интензивността и продължителността на следродилната депресия. Анализът на данните е направен както в рамките на цялата група, така и за под-групите на майките и бащите. Направени са и сравнения в равнището на варианти на следродилния дистрес по социо-демографски фактори, като пол, възраст на

респондента, възраст на бебето, образование, местоживеене и семейното положение.

Методика на изследване и достоверност на получените резултати

В дисертацията са използвани пет психологически инструмента: Скала за изследване на следродилния дистрес (Allison, Wenzel, & Kleiman, 2011), Въпросник за потиснато следродилно настроение (Kennerley & Gath, 1989), Единбургска постнатална скала за депресия (Cox, Holden, & Sagovsky, 1987), Скала за измерване на настроения и тревожност (Osman, Freedenthal, & Gutierrez, 2011), Въпросник за възприета социална подкрепа от приятели и семейство (Procidano & Heller, 1983). В дисертацията се разглежда подробно процесът на адаптиране на скалите, с които се изследват основните променливи. Извършена е прецизна проверка на факторната структура на използваните скалите и анализ на вътрешната им консистентност.

Изследванията са направени с полу-структурирано интервю и с въпросник. Респонденти в качествено изследване са 9 двойки родители на деца не по-големи от 36-месечна възраст. Направен е сравнителен анализ на отговорите по двойки, както и честотен анализ на отговорите в цялата извадка, като е представен паралел жени - мъже.

В количественото изследване вземат участие общо 145 души, възрастта на децата им варира от 0 до 36-месечна възраст. Извадката е разнообразна и включва различни населени места и образование на участниците.

Проведени са серия корелационни анализи, чрез които са установени взаимоотношенията между изследваните променливи, както и серия дисперсионни анализи за установяване на различия на изучаваните ефекти между групи респонденти.

Хипотезите и избраните методи за диагностика на включените променливи са убедителни и иновативни. Методите за анализ на получените данни съответстват на общоприетите изисквания. Резултатите са оригинални.

Научен апарат

Работата е написана професионално, с добър език и стил. Личи добра теоретична подготовка в областта на дисертационния труд.

Цитирани са основните източници в литературата, които имат отношение по темата на дисертацията. Цитираните публикации на други автори по темата на дисертацията са представени съвестно и изчерпателно. Цитирането на публикациите в дисертационния труд е съобразено с изискванията в научната област 3.2. Психология.

Научни приноси

1. За първи път в България се осъществява изследване на следродилната депресия.

2. В дисертацията са представени данни, които дават основание за коригиране на наложения социо-културен модел за идеализиране на майчинството като източник предимно на положителни емоции.

3. Следродилната депресия при мъжете до скоро остава пренебрегната в световен мащаб и все още е сравнително по-малко изучена. Дисертацията предлага нови данни за този феномен, които дават възможност той да бъде разбран по-адекватно.

4. На основата на анализ на литературните данни е създаден оригинален теоретичен модел, който е верифициран в проведените изследвания.

5. Адаптирана е батерия от нови тестове в българския социо-културен контекст, с които са събрани оригинални данни.

6. Тъй като следродилната депресия е реален здравен проблем със значително разпространение и социални последици, е важно да бъдат разработени адекватни практики за неговата диагностика, превенция и интервенция. Получените в дисертационния труд резултати дават добра теоретична основа за такива дейности, като дисертантката предлага и обосновани препоръки за практическа работа.

Публикации

По дисертацията са направени 3 публикации. Две от тях са пълни текстове в сборници от международни конференции (единият текст е на английски, другият – на български език). Има и участие в 33-я конгрес на Европейското общество по психология на здравето.

Автореферат

Представеният автореферат отразява коректно основното съдържание и научните приноси на дисертационния труд, разработен е много добре и може да бъде публикуван за официална защита.

Заключение

Извършена е внушителна по обем и качество работа. Направени са много сравнителни емпирични анализи, като резултатите са оформени адекватно и са добре онагледени. Получените резултати са интересни и подходящо защитени. Изработването и оформянето на дисертационния труд, включващо представянето на резултатите, тяхното дискутиране и

иллюстративния материал ми дават основание да смятам, че в процеса на докторантурата Розалина Генева е придобила теоретични знания и практически умения напълно съответстващи на докторската степен.

Като се основавам на оригиналните резултати, които според моите познания са получени за първи път в България, на широкия спектър от овладени от докторантката методи и техники за емпирични психологически изследвания и статистически методи за обработка на резултати, с настоящата рецензия давам убедено своята подкрепа за дисертацията и смятам, че на Розалина Евгениева Генева трябва да се даде образователната и научна степен “ДОКТОР” в Професионално направление 3.2 „Психология”, научна специалност „Психология на здравето“.

София, 7 октомври 2020 г.

ПОДПИС:

Проф. д.пс.н. Ирина Зиновиева